

Morfem opmærksomhed

Hvordan du kan styrke
din læsning ved at have
fokus på særlige ord

Bjarne Melander

LÆS MED LYST

www.laesmedlyst.dk

Denne lille bog handler om ord. Ikke kun om at læse dem, men om at opdage hvordan de er bygget op.

Mange oplever, at lange ord kan være svære. Nogle ord virker næsten som en mur i teksten. Det kan gøre læsning trættende.

Men ord er ofte bygget af mindre dele. Små dele med betydning. Disse ord kaldes morfemer.

Når du lærer at få øje på dem, bliver læsning lettere.

Det kaldes morfem opmærksomhed.

Vi vil med denne bog hjælpe dig til at blive en bedre læser gennem at træne de særlige ord; Morfemer.

Du lærer at læse ved at læse, ...derfor giver vi mulighed for at læse tekster med mening, i en sværhedsgrad som passer dig, og som kan læses på ca. 20 minutter.

Så sæt uret på 20 minutter (*valgfrit* 😊). Læs. Måske får du læst få sider, måske flere sider. Du gør en god indsats ved at læse 20 minutter dagligt.

#alle-skal-gives-mulighed-for-at-tilægne-sig-læsning

#LÆS #læs20minutter #lix20 #210 #morfemtræning

Du kan downloade bogen gratis på vores side

Lix ca. 20

Version: BETA 16.5 2026

LÆS MED LYST

LÆS MED LYST tilbyder læsevejledning og undervisning
www.læsmedlyst.dk

Følg os på Facebook og Instagram

Forord

Denne lille bog handler om ord. Ikke kun om at læse dem, men om at opdage, hvordan de er bygget op.

Mange oplever, at lange ord kan være svære. Nogle ord virker næsten som en mur i teksten. Det kan gøre læsning trættende.

Men ord er ofte bygget af mindre dele. Små dele med betydning. Disse ord kaldes morfemer.

Når du lærer at få øje på dem, bliver læsning lettere.

Det kaldes morfem opmærksomhed.

Du lærer at se rod-ord, *begyndelser* og *endelser* i ordene. Du begynder at opdage mønstre.

Pludselig er ord ikke længere helt fremmede.

Du trækker på din hukommelse. Du genkender ordet. Du læser hurtigere og mere sikkert. Samtidig bliver det lettere at forstå teksten.

Derfor kan arbejde med morfemer styrke både flydende læsning og ordforståelse.

Denne bog er lavet til dig, som gerne vil træne din læsning lidt ad gangen.

Du behøver ikke læse hurtigt. Du behøver ikke være perfekt. Det vigtigste er, at du øver dig og bliver ved.

Måske 20 minutter ad gangen. Små skridt gør en stor forskel.

Du kan bruge bogen sammen med andre tekster.
Når du møder et svært ord, kan du stoppe op og undersøge det.

Hvilke dele består ordet af? Hvad betyder de små dele?

Sådan begynder mange stærke læsere at tænke, også uden at lægge mærke til det.

Målet med denne bog er ikke kun at gøre læsning lettere. Målet er også at gøre dig mere tryk som læser.

For når ordene begynder at give mening, sker der ofte noget vigtigt. Man får mere lyst til at læse videre.

Bogen er delt op med den praktiske vejledning første:
Sådan træner du læsning ved at arbejde med morfemer.

Dernæst teorien om morfemer: Morfem opmærksomhed.

Så får du en tekst, som du kan øve dig på: Jægerfolket.
Du får en facitliste sidst i bogen til morfemer i teksten.

Når du er fortrolig med bogen, så riv den fra hinanden, og brug sider som bogmærke

Sådan træner du læsning ved at arbejde med morfemer

Når du arbejder med morfemer, træner du hjernen til at opdage og huske mønstre i ordene. Det gør læsning lettere med tiden.

Du behøver ikke forstå alle ord med det samme. Det vigtigste er, at du stopper op og undersøger ordene.

Mange lange ord består af mindre dele. Når du finder delene, bliver ordet ofte lettere at læse.

Se på ordet: **usynlig**

Du kan dele det op: **u + syn + lig**

Det meningsdannende ord er **syn** (at se), Foran står **u**, som giver ordet modsat mening. Endelsen **lig** får det til at blive et tillægsord/adjektiv, som fortæller om det efterfølgende ord. Nu bliver ordet mindre og mere overskueligt.

Start med få ord

Når du læser en tekst, skal du ikke undersøge alle ord. Vælg nogle få ord, som virker lange eller svære.

Prøv at finde:

1. rod-ordet
2. begyndelsen af ordet
3. endelsen

For eksempel: **uvenlig**

u + ven + lig

Tal gerne højt om delene. Det hjælper hjernen med at huske dem.

Brug en blyant eller finger

Nogle læsere har glæde af at pege på ordets dele. Du kan sætte streger mellem orddelene.

F.eks i *genlæse* (læse igen):

gen | *læs* | *e*

Stop op ved svære ord

Hvis du møder et ord, du ikke forstår, så prøv dette:

1. Del ordet op
2. Find de små dele
3. Tænk over betydningen
4. Sæt betydningen sammen igen

På den måde træner du både læsning og forståelse.

Du bliver mere aktiv som læser.

Find ord som ligner hinanden

Mange ord tilhører samme "ordfamilie". Hvis du kender ét ord, kan det hjælpe dig med at forstå flere andre.

Se på disse ord:

læse
læser
ulæselig
genlæse
læsning

Ordene ligner hinanden. De har samme rod-ord.

Når du opdager den slags mønstre, så trækker du på din hukommelse, og læsningen bliver hurtigere og mere sikker.

Morfem opmærksomhed

Morfem opmærksomhed er læren om, hvordan ord er bygget op.

Når du deler nye ord op i mindre dele, bliver det lettere at forstå deres betydning. Når du møder flere ord med de samme små dele, begynder du hurtigere at kunne læse og forstå dem.

Det styrker både flydende læsning og læseforståelse. Det hjælper os med at blive gode læsere.

Rod-ord , præfix og endelse

Lad os arbejde med morfemet: **uvenlig** (*u + ven + lig*)

Rod-ord **ven** kan stå alene og giver betydning.

Vi kan sætte præfikser og endelser på rodordet for at ændre dets betydning.

Vi sætter **u** foran, så bliver det til det modsatte, en *uven*. Det bogstav eller stavelse vi sætter foran rod-ordet kaldes et præfix (eller forstavelse).

Ved at sætte **lig** bagefter, bliver det et tillægsord/adjektiv. *uvenlig*. Vi har med *lig* sat endelse på morfemet, og fortæller fortælle noget om det ord som vil komme, f.eks en *uvenlig* person.

Det bogstav eller stavelse vi sætter bagved rod-ordet kaldes (naturligt) endelse.

Ofte anvendte præfix (forstavelse)

u-, be-, an-, for-, mis-, van-, und-, gen-

Ofte anvendt endelse

Man skelner mellem to slags endelser; afledning eller bøjning. Lige nu er det ikke så relevant at gå dybere heri. Den første linje er afledninger. Den næste er bøjninger.

-lig, -bar, -som, -else, -ing, -dom, -ning, -hed, -skab

-en, -er, -ene, -te, -e, -ede, -ende, -est, -ere, -et

Der kan være flere rod-ord (rod-morfemer)

F.eks sommer-fugl, ven-skab, lykke-mønt, hus-hjælp, gå-tur, løn-seddel, fod-bold-spiller (ja, også tre rod-ord)

Du har fået oplistet nogle rod-ord, endelser og præfix. Prøv at sætte dem sammen til ord. Start med rod-ord og sæt endelse bag. Sæt også præfix foran rod-ord, og slut af med at finde nogle ord som både kan få præfix og endelse.

På næste side finder du uddrag af en tekst, hvor du kan arbejde med morfem opmærksomhed.

Tag en blyant, og understreg de morfemer du finder på en side.

Del dernæst morfemerne i rod-ord, endelser og evt. præfix.

Jægerfolket, uddrag

Novelle (fiktion)

Bran stod stille i det høje græs.
Han kunne mærke jorden rumle under sine fødder.
Den var tør og varm, men også levende.
Et sted derude gik urokser.

Han løftede hånden.
De andre mænd i flokken standsede bag ham.
Ingen sagde noget.
De kendte tegnet.

Vinden kom fra nord.
Den bar lugten af dyr med sig.
Tung, varm og stærk.

Bran lukkede øjnene et kort øjeblik.
Han så uroksen for sig.
Stor. Sort. Med horn som buer mod himlen.

Det var ikke første gang, han jagede.
Men det var første gang, han ledte jagten.

Han åbnede øjnene igen og så på de andre.
Tor stod nærmest.
Hans greb om spyddet var fast.
Bag ham stod Aslak og Bjørn.

De ventede på ham.

Bran pegede frem.
Langsomt begyndte de at gå.

De fandt sporene ved kanten af en lille skov.
Dybe aftryk i jorden. Friske.

Bran bøjede sig ned.
Han lagde hånden i et af sporene.
Det var stort.
Større end hans egen hånd.

“De er her,” hviskede Tor.

Bran nikkede.

De bevægede sig langsomt frem.
Ingen knækkede grene.
Ingen talte.

Pludselig standsede Bran igen.

Der var en lyd.
Et pust. Et tungt skridt.

De så den.

Uroksen stod i lysningen.
Den var større, end Bran havde husket.
Musklerne bevægede sig under huden.
Hovedet var tungt.
Hornene skar gennem luften.

Den græssede roligt.
Den anede intet.

Bran trak vejret dybt.
Hans hjerte slog hårdt.

Han så på de andre.

...du kan finde hele fortællingen på laesmedlyst.dk/download

Facitliste: første side af Jægerfolket

Bran stod stille i det høj-e græs.
Han kunne mærk-e jord-en rumle under sin-e fødder.
Den var tør og varm, men også lev-ende.
Et sted der-ude gik ur-okser.

Han løft-ed-e hånd-en.
De andre mænd i flok-ken stands-ed-e bag ham.
Ingen sagde noget.
De kend-te tegn-et.

Vind-en kom fra nord.
Den bar lugt-en af dyr med sig.
Tung, varm og stærk.

Bran luk-kede øjne-ne et kort øje-blik.
Han så ur-oksen for sig.
Stor. Sort. Med horn som bue-r mod himlen.

Det var ikke først-e gang, han jage-de.
Men det var først-e gang, han ledt-e jagt-en.

Han åbne-de øjne-ne i-gen og så på de andre.
Tor stod nærme-st.
Hans greb om spyd-det var fast.
Bag ham stod Aslak og Bjørn.

De vent-ed-e på ham.

Bran pege-de frem.
Lang-somt begynd-te de at gå.

De fandt spor-ene ved kant-en af en lille skov.
Dy-be af-tryk i jord-en. Frisk-e.

Bran bøje-de sig ned.
Han lagde hånd-en i et af spor-ene.

Tekst der interesserer og passer i sprog, er forudsætning for læsning

Den gode bog er en bog, der passer til dig.
Den handler om noget, du har lyst til at læse om, og den er skrevet i et sprog, du synes er godt.

Ordene flyder, og siderne føles ikke tunge. Du mister ikke modet undervejs.

Når en bog passer sådan, sker der noget vigtigt: Du opdager, at du godt kan. *Du får lyst til at læse.*

Derfor betyder den gode bog så meget. For den kan gøre læsning til noget, der ikke bare er svært, men noget, der også kan være rart og spændende.

LÆS MED LYST

læsevejledning og undervisning

www.laesmedlyst.dk